

Hvad sker der egentlig når kommuner driver virksomhed?

Børsen den 12 januari 2023

Danske kommuner bruger i væsentligt omfang kommunale virksomheder til at producere ydelser og service. I princippet kunne de gøre den offentlige sektor mere produktiv ved at imitere private virksomheder, men hvad der faktisk sker, er ofte et åbent spørgsmål. Det forsøger ny svensk forskning nu at give et svar på.

Tre forskere fra universiteterne i Lund og Linköping - Andreas Bergh, Gissur Erlingsson og Emanuel Wittberg - har lige undersøgt netop brugen af kommunale virksomheder. Deres artikel, der udgives i tidsskriftet *Local Government Studies*, afsøger forholdene på tværs af de 290 svenske kommuner, der hver driver op til 20 kommunale selskaber.

I princippet er idéen med kommunalt drevne virksomheder - der nogle gange ses som en del af en New Public Management-strategi - at de i højere grad kan fungere ligesom private firmaer. Antallet af dem i Danmark er næsten tredoblet siden 1970'erne, hvilket kunne ses som en indikation på, at de ikke blot er politisk populære, men også løser et problem.

De kommunale virksomheder kan dog også skabe problemer. Kritikere noterer jævnligt, at der er manglende kommunal oversigt og mindre gennemskuelighed i dem, at de er særligt påvirkede af særinteresser, og at de er en særlig hybrid mellem offentlig og privat drift, der undslipper ansvar over for både politikere og markedet.

De svenske konkurrencemyndigheder har således gentagne gange kritiseret de kommunale firmaer for at forvride konkurrencen med det private. Den samme kritik høres ofte i den danske debat, hvor specielt mindre virksomheder er ofre for kommunal forvridding.

Bergh, Erlingsson og Wittberg finder i deres undersøgelse, der kombinerer økonomiske data med en spørgeskemaundersøgelse blandt 13.000 byrådsmedlemmer, at kritikerne maler det korrekte billede. De tre forskere afviser f. eks., at brugere eller politikere er mere tilfredse med servicen i de kommuner, der bruger kommunale virksomheder.

Det kan ikke bortforklares med spareøvelser, da det viser sig, at brugen af kommunale virksomheder er forbundet med højere skatter. De leverer således dyrere, men ikke bedre service. I princippet kunne den større brug af markedsagtige kommunale virksomheder forbedre erhvervmiljøet. Det finder de tre svenskere heller ikke nogen indikation på.

Forklaringen kan findes i deres sidste resultat: Brugen af kommunale virksomheder i Sverige er forbundet med mere særinteressepolitik og en opfattelse af korrupsion.

Situationen er næppe overraskende, givet at virksomhedernes bestyrelser typisk består af byrådsmedlemmer og partisoldater i stedet for folk med erhvervsindsigt og erfaring.

Spørgsmålet er derfor, om det ikke er tid til at se nærmere på danske kommuners vandselskaber, renovation og busdrift, og om de på samme måde som i Sverige skaber flere problemer, end de løser?

Christian Bjørnskov